

19. BRIDZSBABÉROK

Az előző fejezettel a muzsikus visszaemlékezései tulajdonképpen lezárultak (egyelőre). A mostani fejezet a zenével csak érintőlegesen kapcsolatos. Életemben, a zongoraművész életében, volt egy rendhagyó tevékenység, ami kivételes szerepet játszott: a bridzsjáték. A legtöbb ember életében a bridge csupán hobbi, nálam is annak indult, de a sors úgy hozta, hogy Európa-bajnok lettem és a világbajnoki cím küszöbéig jutottam el ebben a szellemi sportágban. Tudom, sokan vannak, akiket ez érdekel és talán nem untatom még a muzsikus olvasót sem, ha most, könyvem végén, külön is szólok arról, hogy mindez hogyan is történt?

Már említettem, hogy én a bridzsjátékot mesteremtől, Thomántól tanultam, aki még szintén a mesterétől, Lisztől örökölte a bridge őse, a whistjáték iránti szenvedélyt. Végző soron tehát én a bridge-t Liszt whistező szevedélye következtében tanultam meg . . .

Azonban az igazat megvallva, amikor Thománéknál játszottam ezt a játékot, gyerekefejjel még kissé untam. A bridge csak akkor keltette fel igazán az érdeklődésemet, amikor a Fészek Klubban – még szintén nagyon fiatalon – beleszóppentem a mélyvízbe, és egyszerre több kiváló tudású bridge-selővel kerültem össze.

Sok neves művész hódolt abban az időben a Fészekben a közkezdvelt játéknak. Hogy csak néhány nevet említsek: Zilahy Lajos, Diósy Antal, Herz Ottó, Uray Tivadar, Keéri Szántó Imre, Neogrady László. Úgy tűnt, csak a véletlen műve volt, hogy két pártoló taggal, a kiváló szellemi és emberi kvalitású Keleti Andor barátommal, valamint Cohen Rafaellel, továbbá Keéri Szántó Imrével és velem megalakult egy olyan hobbi parti, amelyre felfigyelt szerintem minden idők egyik legnagyobb bridge-pedagógusa: Klinger Pál. Nagyrészt az ő érdeme, hogy partinkból először versenycsapat formálódott „Fészek Team” néven, és az, hogy amikor elkezdtünk versenyezni a Fészek Klub színeiben, csapatunk élre szökött a hazai és nemzetközi versenyeken, s rövidesen világszerte ismertté vált. Ne vágjunk azonban a történetek elébe, hiszen a bridge-világhírhez hosszú út vezetett.

Először egy kis versenybridge-történelem.

A harmincas évek elején a bridge mint szellemi sport nyugaton már kialakult és létrejött a Nemzetközi Bridge Szövetség, amelynek 38 állam volt akkor a tagja. Szerinte a világon bevezették az úgynevezett „team” versenyeket, amelyek lényege, hogy a hétköznapi kártyajátékban kiküszöbölhetetlen szerencsetényezőket megszünteti. Később a Magyar Bridge Szövetség is megalakult és tagja lett a nemzetközinek. Az elemző játékelmélet még az egész világon kezdetleges stádiumban volt, a bridge-elméletek ez idő tájt kezdtek kialakulni.

Budapesten a bridge erőviszonyok még teljesen tisztázatlanok voltak, noha a különböző és többnyire zártkörű kluboknak lassan megalakultak a csapataik. De a tudás-rangsor, játékerő teljesen tisztázatlan volt. A Fészek Klubban is ekkor kezdődött tehát Klinger Pál vezetésével a hivatalosan még fel nem avatott csapatunk felkészítése.

A Magyar Bridge Szövetség emlékezetem szerint 1928-ban írta ki az első magyar bajnokságot. Ezen az első hazai versenyen a már említett Fészek Team elindult és a magyar bajnokságot veretlenül nyerte.

Ez a győzelem kételyt váltott ki. Sokan irreálisnak és a véletlenek összjátékának minősítették az eredményt. Amikor azonban a Fészek Team azután is sorozatosan és könnyedén nyerte a hazai versenyeket, a sajtó hitelesítette, a hazai közvélemény pedig akarva-nem akarva elismerte a magyar művészklub csapatának játékfölényét.

Tehát a Fészek Team megnyerte a hazai csatát. Azonban ereje külföldi viszonylatban még tisztázatlan volt. Az európai bridge-életet csupán hírből ismertük. Ezekben az években tört fel a később világhírűvé vált amerikai nagymester: Culbertson. De megismertük a nevét különböző holland, osztrák, francia és angol mestereknek is.

Az első külföldi bridge-viadalunk Berlinben folyt le. A német csapat egyik érdekességeként említem, hogy Lasker, a sakkvilágbajnok is tagja volt. A mérkőzést óriási fölénnyel nyertük meg. Ez a győzelem feltűnést keltett külföldön. Mi azonban tudtuk, hogy a győzelem értéke kétes, mivel az ellenfél nem képviselt első játékerőt. Az igazi erőpróbák még hátra voltak.

1931-ben megalakult az úgynevezett „Országos Magyar Bridge Klub” és ezzel a hazai bridge-centrum a Fészek művészklubból a Bridge-Klubba helyeződött át. A valamikori Fészek-Team ezután – kiegészítve újabb tagokkal – a Bridge-Klub színeiben versenyzett, s lényegében megegyezett a magyar válogottal.

Közben a Nemzetközi Bridge Szövetség megrendezte az első Bridge Európa-bajnokságot, amelyet az osztrák csapat nyert meg – fölénnyel. Ezen a versenyen a magyar csapat még nem vett részt.

A magyar csapat szövetségi kapitánya úgy határozott, hogy az osztrák csapatot a magyar válogatott barátságos mérkőzésre hívja ki. Az osztrákok e kihívást elfogadták. A mérkőzés színhelyéül Pörtschachot, az osztrák wörthi tó partján fekvő fürdőhelyet jelölték ki.

A mérkőzés az egész bridzs-világ érdeklődése mellett zajlott le, és ez a már kétségtelenül nagy erőpróba a magyar csapat győzelmével végződött. A magyar csapat tagjai a következők voltak: Cohen Rafael, Ferenczy György, Leitner Ferenc, Keleti Andor, Klór László.

A következő évben a bridzs-világ bajnokság színhelye Bécs volt. A versenyt a Keleti–Klór–Leitner–Cohen együttes fölényesen nyerte meg. Ez az újabb siker a magyar bridzs-csapat világhírnevét döntően megalapozta. E sorok írója ezen a versenyen csupán mint tartalékjátékos vett részt.

E győzelem után záporoztak a külföldi meghívások. Bajos volna a rengeteg verseny színhelyét felsorolni: London, Párizs, Brüsszel, Stockholm, Prága, és így tovább. Nagy diadalutunk volt a Tátra Kupa, melyet – vándordíj lévén – a győztes bridzs-csapatnak a végleges birtokláshoz egymás után háromszor kellett elnyerni, és amely hármas győzelmet a magyar csapat meg is szerezte.

1937-ben Budapesten rendeztek bridzs-világ bajnokságot. A versenyen az amerikai „Culbertson Team” is részt vett. A világbajnokságot ezúttal az osztrákok nyerték. Viszont a páros világbajnokságot magyar pár nyerte.

A következő évben Oslóban rendezték meg az Európa-bajnokságot. A Zichy–Ferenczy–dr. Widder–Klór összetételű magyar válogatott nyert, méghozzá veretlenül. Ezzel a győzelemmel a magyar csapat kvalifikálta magát az 1940-ben, az USA-ban tartandó világbajnokságon való részvételre, amelyen Európát lett volna hivatalosan képviselni. De a második világháború kitörése miatt ez az összecsapás elmaradt.

A felszabadulás után a magyar bridzssport nagy hullámvölgybe került. Egyrészt a háború a bridzsezők táborát megtizedelte, másrészt az újjáépítés idején a bridzs valóban elhanyagolható tényező volt. A bridzs sorvadása a személyi kultusz idején kulminált, amikor a bridzsjáték a kapitalizmus dekadens és ártalmas szellemi melléktermékének, a tőkés és a volt úri osztály léha szórakozásának lett nyilvánítva, és hivatalosan száműzték. Nem volt ajánlatos ekkor bridzsezői múlttal dicsekedni, de anélkül is, hogy dicsekedtem volna, politikai támadások értek a bridzs miatt.

Az ötvenes évek második felében a bridzsélet dőcögve ugyan, de lassan megindult. Megalakult a Budapesti Bridzs Egyesület. Volt egy nem túl népes, de annál lelkesebb csoport, amely a bridzs ügyét sajátjának tekintette, küzdött a bridzs népszerűsítéséért. A csapatok saját költségükön utaztak el a nemzetközi versenyekre. A bridzsezés feltételeinek lassú javulása persze nehezen tudott lépést tartani a szédületes fejlődéssel és változással, ami a bridzsben az elmúlt évtizedek alatt végbement. A felszabadulás után én magam verseny-bridzsezést már nem űztem, csupán a Fészek Klubban szoktam beülni egy-egy társasági partiba. Itt jegyzem meg, hogy a Fészek Klubnak ma is van versenycsapata, amely fiatal csapat igen tehetséges, és a hazai bajnokságokon mindig előkelő helyezéseket ér el.

*

E rövid történelmi áttekintés után tündödjünk el egy kicsit, hogy hogyan is értékeljük a bridzsjátékot, magasrendű szellemi sport vagy közönséges kártya-szerencsejáték? Azért is érdemes erről beszélni, mert nálunk sok a bridzs-zsel kapcsolatos tévhit.

A bridzs párosjáték, azaz egy játékospár egy játékospárral szemben játszik. Egy pár játékát egy kitűnő szonátapárhoz hasonlíthatnám, ahol döntő az összjáték, de ugyanolyan fontos az egyéni teljesítmény is.

Szeretném leszögezni, hogy a bridzs nemcsak közönséges kártyajáték. Dominál benne a logika és az elemzőkészség, amellel, hogy szerepet kap a fantázia, valamint az emberismeret széles skálájú tudománya is. Ugyanakkor a szociális viselkedés és alkalmazkodóképesség elsajátításának hasonlíthatatlan iskolája. Híszem és vallom, hogy a bridzs szellemi értéke óriási, és meggyőződésem, hogy széles körű elterjedése itthon, kulturális szempontból is értékes lenne. (Nem kell nyugatra vagy a tengerentúlra menni például, hogy tömegbázissal rendelkező bridzshatalmat említsünk: Lengyelország.) Hosszú lenne felsorolni, hogy milyen tulajdonságok szükségesek ahhoz, hogy valaki jó bridzsjátékos legyen, de ha számbavennénk ezeket, meglepő hasonlatosságot találnánk azokkal a követelményekkel, melyeket az Élet támaszt velünk szemben.

Edgar Allan Poe így elmélkedik a bridzs őséhez, a whistjátékhoz szükséges intellektuális készségekről (*A Morgue utcai kettős gyilkosság* című novellájában.) „A whist-játék már régtől híres arról, hogy mennyire kifejleszti a számítóképeséget – és sok ragyogó eszű emberről jegyezte fel a fáma, hogy boldog szenvedéllyel hódolt és hódol a whist látszólag megmagyarázhatatlan élvezetének. (. . .) Feszülten figyelni annyi, mint tisztán és pontosan emlékezni (. . .) Azokat a whistezőket, akiknek meglehetősen emlékezőtehetségük van, és 'könyv' szerint játszanak, általában tökéletes játékosnak tartják. De van, ami túllépi a közismert és betanulható szabályokat, és itt mutatkozik meg, hogy ki a legény a gáton, ki az igazi analitikus játékos! Hallgat, gyűjti a

megfigyeléseket, következtet. Meglehet, hogy ezt teszi ellenfele is. S a szerzett tudás terjedelmének különbsége nem annyira a következtetés helyes voltában, mint inkább a megfigyelés minőségében rejlik. Azt kell tudni, hogy *mit* figyeljen az ember. Játékosunk nem állít maga elé korlátot, s bár a játék a cél, nem hagy figyelmen kívül egyetlen következtetést sem, amely a játékon kívülről származik. Mérlegeli, hogyan tartják kézben a kártyát, hogy számolgatja pillantásuk a trükköket és a honnőroket. Amint a játék kibontakozik, megjegyzi az arcok valamennyi rezdülését, és tőkét kovácsol a nyugalom, meglepetés, győzelem vagy bosszúvágy kifejezéseiből. Abból, hogy az ellenfél mint visz haza egy ütést, megítéli, hogy üt-e még. A cselből kihívott lapot felismeri arról, milyen arckifejezéssel csapták az asztalra. Közönyös vagy elejtett szó; egy véletlenül elhullajtott vagy megfordított kártya, s az azt kísérő aggodalmaskodó vagy gondtalan pillantás; a trükkök számolgatása, elrendezése; habozás, kapzsi mozdulat, nyugtalanság – látszólag 'intuitív' érzékelése számára mind-mind a való helyzetről árulkodik. Az első két-három hívás után tisztában van vele, ki mit tart a kezében, s olyan halálos biztonsággal hívja ki a lapjait, mintha a többiek mind kiterített lappal játszanának". (Pásztor Árpád fordítása.)

Poe írása persze elsősorban az úgynevezett társasági bridzs-játékokra vonatkozik. Hiszen a versenybridzsben igyekeznek kiküszöbölni a lélektani tényezőket és a szerencsét, illetve, ha ezek jelen vannak is, nagyjából úgy vannak jelen, mint teszem a sakkban. A bridzsverseny steril körülmények között zajlik. Egyébként ugyancsak Poe von párhuzamot a két nagy szellemi sport, a sakk és a bridzs öse, a whist között, és ő az utóbbit nevezi bonyolultabb játéknak. A fenti Poe-idézet viszont talán magyarázatot ad arra a látszólag véletlenre, hogy miért éppen a művészek klubjából indult világhódító útjára a magyar bridzs.

Mit jelentett tulajdonképpen életemben a bridzs? Kétségtelen, hogy az élményanyag óriási volt, hiszen mint bridzs-játékos is többször bekalandoztam Európát, azonkívül olyan ajtók nyíltak meg előttem, amelyek még a legnagyobb művészek előtt is zárva maradtak. Például Londonban az a *Saint James Club* adott csapatunk tiszteletére vacsorát, melynek kapuja a legtöbb magyar arisztokrata előtt zárva maradt. Vagy királyokkal, uralkodókkal kötöttem ismeretséget a bridzs révén. Ez történt Svédországban, Dániában, Hollandiában. Rendszeresen tartottak számunkra a követségek fogadásokat, például a budapesti angol követség is, ez utóbbi helyszínen részt vettem egy állandó partiban, közösen a nagykövettel.

A világlapok, a *New York Herald*, a *Züricher Zeitung*, a *Figaro*, az osztrák, a skandináv és természetesen a hazai sajtó vezető helyen foglalkozott a bridzs-sikerekkel és személyesen a játékosokkal, sokszor túlszárnyalva a népszerű fizikai sportok sztárjainak és eredményeinek publicitását is. Emlékszem például, hogy 1938-ban az oslói Európa-bajnokság alkalmával az egyik napilap, utcai kirakatában tizenöt percenként függesztette ki a verseny részeredményeit, ezt tömeg figyelte, és hol pflujozással, hol ovációval fogadta. Mikor győztesként kiléptünk az utcára, viharosan ünnepeltek bennünket, viszont a gyengén szereplő németeket – e csapat tagjai sorában egyébként helyet foglalt az U-flotta parancsnoka is – gúnyos hahota fogadta. A hazai sajtó is óriási teret szentelt a bridzsnek. Egyszer például egy háború előtti népszerű bulvárlap, az *Esti Kurir*, a nevemet első oldalon nagy betűkkel hozta, mely megtiszteltetésben, mint zongoraművész sohasem részesülhettem volna, de azt hiszem nemcsak én, hanem egyetlen zongoraművész sem.

A bridzs-játék ilyen mértékű nyilvánosság előtt lebegtetése nyilván túlzott volt, de mindenesetre a közönség igényeit szolgálta.

De a mérlegkészítés a bridzs szerepéről az életemben nem könnyű. Sok időt fektettem ebbe a játékba, és bár igaz, hogy bridzs-világhírt szereztem, de a „sportvilághír” értéke nemritkán tisztavirágéletű. Egy valami bizonyos. Azt, hogy egy időben a világ egyik legjobb bridzsjátékosaként tartottak számon, sohasem értékeltem túl az életemben.

Befejezésül egy kis anekdotát mondok el. A túlhajtott bridzs-publicisztika virágzása idején egy barátommal a Margitszigeten sétálgattam, midőn egy csinos, fiatal leányka állta el utamat, kezében kis noteszt forgatva. – Bocsánat – mondta illedelmesen – kérek egy autogramot! – Ránéztem a kislányra, azután ezt kérdeztem: – Tulajdonképpen kitől kéri? A zongoristától, vagy a bridzsezőtől?

A kislány csodálkozva rámnézett, és azt mondta:

– Jé, hát maga zongorázik is?